

Abonamentul:
 Pentru România:
 Pe an 12 cor., 1/2 an
 6 cor., 1/4 an 3 cor.
 Pentru străinătate:
 Pe 1 an 18 fr., 1/2
 an 9 fr., 1/4 an
 4 fr. 50 cm.
 Foaie apare în fiecare
 Sâmbătă.

UNIUREA

Insertiuni:
 Un sir garmond:
 odată 14 fl., a doua
 oară 12 fl., a treia
 oară 10 fl.
 Tot ce privește foaia,
 să se adreseze la: Re-
 dactiunea și admini-
 stratiunea „Unirei”
 în
 Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XV.

Blaj 29 Aprilie 1905

Numărul 17.

REÎNVIERE.

În timpul din urmă, aproape în fiecare număr, am avut notițe, ori chiar articoli mai lungi, despre misiunile poporali, cari începute anul trecut la Cluj, s'au lățit în toate părțile. Chiar și în numărul acesta publicăm rapoarte despre misiunile îndeplinite în Mărgău, Rîu-alb și Telec, trei poziții opuse și foarte depărtate ale Provinciei mitropolitane. În special Ilustrul Episcop al Lugojului lucră mult, ca exercițiile acestea de pietate să se reslătasca în toate părțile diecezei sale, și ostenelele ce se pun întru îndeplinirea lor, nu pot decât să înveselească pe tot omul de bine, care să gândește la o *reînviere* a poporului nostru.

Nu e vorba de aceea, că doară credincioșii bisericei noastre ar fi cufundați până în gât în păcate, nici că din inima lor s'a stins orice schinteie a credinței și bunelor moravuri. Dinpotrivă, cei-ce cunosc țaranul român de pretutindenii, pot să constate cu liniște, că e o notă specifică a lui religiozitatea și ținerea cu tărie la credință. Chiar și turburările nazarinenilor nu dovedesc altceva, decât o sete a poporului credincios după predicare, după învățături religioase.

El simte în inima sa un gol, a dat tot ce a avut, a stors chiar ultimul picur de simțeminte pii, așteaptă, ca și pământul crepat de arșiță, o ploaie, care să-l adape, o ploaie de noi învățături, cari să-i umple iar sufletul, din care se poată scoate la vreme de ispită primejdioasă.

Nu e prăpădit de stricat poporul nostru credincios, el a fost numai cam prea delăsător, cam prea neîngrijit.

Preoțimea noastră prin multe părți ani de-arândul nu și-a mai deschis glasul, să talmăcească la priceperea lui și urmând firul gân-

dirii lui, eternele povețe ale religiunii lui Christos.

Poporul s'a deșteptat, a învățat carte, a prins a ceti pe alocurea foile poporali puține câte avem, dar bunișoare, și în sufletul său au început a se lărgi vechile orizoșuri, a început a i-se ageri privirea, a vedeă mai departe și a cerceta cu de a mărunțitul totul.

Pentru un astfel de spirit, care a devenit sprinten și gata a începe o nouă viață, n'a mai fost de ajuns grosul fum de tămâie, care a înegrit cu totul fețele blânde ale chipurilor sfinte de pe iconostas, nici cântarea trăgănată a îmbătrânitului dascăl, ori slovenitele predici din unsuroasele cărți, — el așteaptă un glas nou, mai puternic, mai potrivit cu gândirea lui deșteptată și gata a face un pas înainte, el a cerut cu insistință: *predică și învățatură*. Și acolo unde nu i-s'a dat, dorințele lui n'au fost ascultate, s'a recit față de casa Domnului și a începua o cerceta mai rar. Cât ce aud însă că în satul lui vor sosi preoți străini, cari nu numai îi va face sfânta slujbă, fără îi va și vorbi, grăbește acolo, le lasă toate și stă cu sufletul deschis pentru învățatură.

Și raportorii nostri să miră de atențiunea încordată ce el o arată zile de-a rândul față de cei ce-i vorbesc, fără ca să obosască, ori să se urască. Iar airea tresaltă prietiniilor nostri, când văd sutele de oameni venind în procesiune, mărturisându-se și cuminecându-se, și de bucurie sfântă ochii lor să umplu de lacrimi. Nu e stinsă schinteia din inima nici unuia, stă numai ascunsă sub spuză, îndată ce o adiere lină o atinge, se îmbujorează, face lumină și se aprinde.

Pentru noi preoții nu poate fi nimic mai înălțător în aceste sfinte zile mai ales, decât când vedem casa Domnului plină, când pe servitorul altarului îl vedem încunjurat de mulțimea credincioșilor sai.

E sămnul cel mai neîndoios a alipirii și dragostei, nu numai față de sine și persoana lui, ci mai ales față de oficiul ce poartă. Pentru noi nu poate fi mai mângâietor, decât a constata cum pietatea crește în inimile fiilor sufletesti și aduce bogate roade.

Și chiar de aceea servească de pildă tuturor rezultatele fericite ale misiunilor poporali, cari se generalizează tot mai mult. Fie ele un impuls, mai cu samă pentru confrății mai tineri din cler, ca să folosească toate prilejurile, spre a vărsa în inimile credincioșilor din bogăția eternelor învățături creștine.

Fiul lui Dumnezeu a făcut totul pentru oameni, a luat natura lor, a suferit alături cu ei a predicat, a făcut minuni, a sculat morții din morminte și când a văzut, că nu e destul nici atâta — a murit pe lemnul Crucii, numai ca să ridice omenimea la înălțimea ce i-se cuvine, s'o reînvie spre o nouă și fericită viață.

De ce nu l'am urma și noi cari ne numărăm între servitorii săi?

Acum, când inima noastră se bucură, că scăpați de gerul iernii, de urâtele și lungile nopți și zile posomorâte și înorate, putem saluta cu drag natura ce reînvie, câmpul ce să îmbracă în flori și verdeață, — acum, când cu inimă curată prăznuim marea sărbătoare a învierii Domnului, — de ce n'am dorî o reînviere din amorișire, o deșteptare spre o nouă viață și a poporului românesc?

În anul acesta s'au pornit de odată două curente pentru trezirea poporului și sufleteste și politicește. Să ne angajăm forțele în ambe aceste lupte, ca la anul să avem bucuria a sărbătorî amândouă reînvierile.

Christos care azi învie din morți, fie garanția cea mai sigură, că lucrând cu nădejde în Dumnezeu, cu toții vom învia!

CORESPONDINȚE.

Misiuni populare.

Telec, 14 April 1905.

Când un preot se dedică împlinirii de misiuni populare, pe câtă vreme durează aceste, deja în momentul dedicației sale, el trebuie să fie pregătit și împăcat de a rezigna la odihna trupească. Asta s'a putut observa din abundență la Mon. protopop Elie Câmpăan și Ales. Donescu, cari continuarea în Bilbor lăsându-o preoților Ioan Dobrea și Mera. sâmbăta sara au plecat spre Telec, unde Duminică dimineața îi aștepta sămănătura unui alt agru moștenit. În calea această de abia au putut să odihnească trei ceasuri în Corbu, pentru că dealul „Bălașului“, această spaimă a călătorilor spre Bicaz, îi amenința încă din ziua precedentă, așezându-se mai ales și un hunișor strâmb de zăpadă. Înainte de a se fi făcut deci ziua, au plecat din Corbu, și însuflețirea sfântă biruind greul drumului, dimineața la oarele 8 au ajuns în parochia Telecului, unde mulțimea de popor, în frunte cu On. Dumitru Drăgan, preotul Dămnucului, On. Pompei Butnar, preot în Valea-Jidanului și On. Aurel Rațiu, preotul local, îi așteptau deja.

1. În 9 c. la oarele 8 și 1/2 dimineața s'au început misiunile cu „Împărate ceresc“, după care a urmat cuvântarea protopopului despre însemnătatea misiunilor populare. S'a purces apoi la servirea utreniei și s'a continuat cu s. liturgie. După citirea s. evanghelii preotul Donescu a predicat despre „spiritul mîț și sîrd“, iar la finea liturgiei a predicat preotul Butnar despre „îndurare“.

S'a cântat părăstas și s'au cetit deslegări pentru morți, iar protopopul espune rezultatul frumos și programul de după amiază al misiunilor și se sfârșește cu citirea molitvei pentru mărturisiri.

2. La oarele 2 după amiază, protopopul începe catechizarea tinerimei școlare și adulte de ambele sexe, adunată în mare număr, fiind prezent și popor mult, apoi învățătorii și cantorii din apropiere au mărturisit până la oarele 4, când s'a purces la servirea inseratului. Au predicat preotul Drăgan despre „invidie“, iar preotul Donescu despre „beție“. S'a cântat „Paraclisul“, după care protopopul pregătește spre mărturisire, perfăcută de către patru preoți până sara la oarele 7 și 1/2. De remarcat este la locul acesta, că fiind de față și un inginer din România, originar din Albania, s'a mărturisit și el.

3. În 10 c. dimineața s'au început mărturisirile credincioșilor la oarele 6 1/2, iar la oarele 9 s'a celebrat liturgia Presăntificatelor, la finea căreia protopopul predică despre s. Eucharistie. S'au cuminecat peste 400 creștini și s'au cetit multe deslegări pentru morți și vii. S'a cântat parastasul pentru morți, după care eșind cu toții în cimiter, protopopul predică despre nemurirea sufletului, judecata particulară și generală, despre purgator, raiu și iad, și termină cu citirea mai multor rugăciuni și deslegare generală.

După amiază apoi protopopul, preoții Donescu și Butnariu, servesc s. Maslu pentru bolnavi.

Astfel s'a răspuns hotărîrii sinodale din toamna trecută, în sensul căreia pentru anul curent s'au stabilit misiuni populare în Bilbor și Telec. Mon. protopop și On. Donescu, apoi s'au reîntors către casă, deoarece Joi în 13 April îi aștepta sinodul nostru de primăvară, unde preoțimea și-a împlinit iarăși o frumoasă misiune.

Sfârșind a grăi tot adevărul, la noi pentru vitregitatea de comunicațiuni și mai ales pentru dispersiunea populațiunii, în anul acesta s'a făcut mai mult o încercare de misiuni. Convingându-ne înse din nou, că revărsarea Spiritului Sânt în inimile oamenilor, ce minuni poate să producă; apoi că roadele acestei revărsări, ce încurajare și mângâiere sugerează misionarilor, — pe viitor misiunile populare să ne fie „suprema lex“, pentru că e vorba de „salus rei publicae.“

Ioan.

Mărgău, 18 April n.

În 14, 15 și 16 a. l. c. protopopul Morlăcii și cinci preoți din tract au ținut misiuni populare în parochia Mărgăului.

Mărgăul e o comună curat românească, așezată la poalele munților apuseni, locuitorii ei, fiind pământul cam puțin roditor, cei mai mulți își câștigă pâinea, în țara românească ori în alte părți a țării noastre, negustorindu-se cu sticlă; călătoresc mult și vin în contact continuu cu străinii, de aceea is cu mult mai expuși în privința morală, de cât alți credincioși de ai noștrii, cari petrec tot în satul lor și preotul totdeauna îi are sub supraveghierea sa părintască și plină de îngrijire.

Timpul acesta, care Preaon. protopop I. Pop și ceilalți On. Domni, l'au ales pentru reculegerea sufletescă a mărgăuanilor, a fost potrivit, căci acum mai toți au fost acasă, așa încât folosindu-se de misiuni și-au putut lua în suflete o bună merinde morală, pentru călătoria ce vor face-o în decursul verii.

Službele sfinte s'au început în 14 April d. a. după ce au sosit preoții din satele apropiate. Au fost 6 preoți: protopop. tractual Ioan Pop, Romoșan, preotul local, Agrișan din Baciu, P. Anca din Retiția, Sever Frățilă din Bologa și Irimieș din Secnieu. Preoții din nemijlocitate apropiere, Agrișan și Anca au venit însoțiți de popor mult din comunele lor. Agrișan din Baciu a făcut o frumoasă procesiune din Baciu până în Mărgău, în frunte cu prapori, s. cruce și icoane purtate de feciori.

Socotind numărul mare al credincioșilor, cari au alergat din satele din jur la misiuni, de folosul misiunilor nu s'au bucurat numai mărgăuanii fără și locuitorii din Baciu și Ciula, cari în fiecare zi veniau în Mărgău.

Programul misiunilor a fost următorul: Vineri după amiază s'a făcut vecernia, la mijlocul vecerniei prot. tractual, a ținut predică de introducere despre sufletul omului, arătând poporului datorința ce o avem de a ne griji această comoară scumpă și dumnezească. După inserat s'au început mărturisirile, cari au ținut până la 7 oare sara; la 8 oare s'a început acatistul Preacuratei, la mijlocul serviciului protopopul își începe ciclul de predici despre penitență și cuminecătură.

Sâmbătă dimineața se servește utrenia în decursul utreniei se sună predica a treia; imediat după utrenie se începe liturgia, după evanghelie protopop. ține predica IV. vorbind despre scandal și influința dezastruoasă a pîidelor rele. La sfârșitul liturgiei s'au cuminecat peste 300 de creștini, cari cu sufletul pocăit s'au apropiat de păharul mântuirii.

După amiază servindu-se inseratul după „lumină lină“ protopop. iar continuă predicile, vorbind despre recăderea în păcat, arătând ce nemulțămire mare și batjocură față de persoana lui Dumnezeu, e călcarea făgăduinții făcute în scannul mărturisirii.

Terminându-se inseratul, s'au continuat mărturisirile, sara pe la 9 ciasuri s'a început Paraclisul Preacuratei după cântarea III. din canon, protopopul vorbește a șasa oară, despre iubirea lui Dumnezeu.

Duminică des de dimineață s'au mărturisit băieții, mai mărișori, dela școală, pe la 7 oare s'a început utrenia. După evanghelia dela utrenia protopop. ține predica VII. vorbind poporului, care aproape în număr de 1500 de persoane s'au adunat în biserică să asculte cuvântul de învățătură.

Predica a șaptea a avut de obiect, iubirea față de deaproapele, care trebuie să fie puterea ce alcătuiește din mai multe membre — din m i mulți creștini — corpul mistic alui Christos.

Voinc cei mai mulți credincioși a se cumineca astăzi a VIII. predică a protopopului, a fost despre s. cuminecătură, deși acest obiect a fost cel mai greu, totuși oratorul fiind bine pregătit și cu bună praxă în oratoria populară a mișcat și puternic a străbătut în sufletele credincioșilor.

La inserat a fost predică a IX. despre rugăciune, iar după inserat ieșind preotul și poporul în cimiterul bisericii, preotul din Bologa S. Frățilă spune predică a X. despre datorința ce o avem de a ne ruga pentru sufletele morților.

Din cimiterul bisericii s'a făcut procesiune la cimiterul din marginea satului, aici încă s'au cântat troparele și s'a cetit deslegarea morților. După ce s'au gătat toate serviciile, preotul din Baciu își ia răsas bun dela preoții ceilalți și dela poporul din Mărgău și cu mulțimea de poporeni din Ciula și Baciu merg spre casă în procesiune, ducând în suflete suvenirii sfinte de pietate dela misiunile din Mărgău.

Eu n'am mai luat parte la misiuni, dar m'am convins că sunt folositoare pentru preoțimea și poporul nostru, cumpănind împrejurările, între cari trăim, pe cum și flexibilitatea poporului nostru în lucruri religioase și morale; în săptămâna trecută fiind de față la misiunile din Mărgău am văzut rezultate de mult preț și efecte nimitoare.

Pe poporul nostru mulți îl acuză, că nu-i destul de atent la serviciile bisericesti și că-și perde paciența în decursul predicilor. În Mărgău m'am convins de contrarul, că au ținut misiunile, biserică a fost ticsită de creștini și serviciile le-au ascultat în cea mai mare liniște și cu atențiune încordată.

M'am bucurat mult și am simțit o mângâiere nespūsă, văzând luarea aminte cu care au ascultat predicile protopopului I. Pop. Adevărat că toate predicile au fost spuse după modul de gândire a poporului și potrivite cu starea lui sufletescă.

Înainte de ce aş fi scris cu şirele acestea, rugăciunea multor sute de suflete se va fi înălţat la cer, spre a cere resplăţă sfântă prot. I. Pop pe:ru dragostea şi râvna părintească, cu care le-a aruncat în inimă schinteia învăţăturii creştine spre a le aprinde focul iubirii de Dumnezeu şi oameni.

A descrie fericirea, ce a simţit-o părintele Romoan — preotul local — văzând atâta strălucire de dragoste sfântă pe feţele fiilor săi, mie-îmi e cu neputinţă şi de-l-am ruga ca însuşi să ne spuie, de sigur nu ne-ar putea da în cuvinte icoana fidelă a fericirii, ce i-au cauzat-o misiunile făcute în parohia sa.

Cei cari doresc sanarea multor rele, plivirea multor burieni din via lor sufletească pe cum şi mângăierea părintească, ce a avut-o părintele Romoan, adune-se trei—patru fraţi împreună şi fiind Christos în mijlocul lor vor dobândi ce cer şi doresc.

Eu spunându-mi părerea după impresiunile, ce mi le-au făcut misiunile din Mărgău, cu siguranţă pot zice, că de se vor face în parohiile noastre misiuni dese şi cu zelul recerut, în 4 ori 5 ani vom produce adevărată regenerare în poporul nostru.

— fr. —

Râualb, la 19 April 1905.

Vineri în 14 c.

La 3^{1/2} oare p. m. Preaon. Domn vicar foraneu Dr. Iacob Radu împreună cu preotul local Iosif Stupinean au mers la s. Biserica, carea era întetită de public şi s'a servit Dena de către susnumitul vicariu, iar parochul cu docentele au asistat ca cântăreţi; după denie a predicat vicarul ca de introducere mai bine de o oară.

După predică a urmat mărturisirea poporenilor din parohie până noaptea târziu.

Sâmbătă în 15 c.

Utrenia a servit-o parochul local. La 8 oare a. m. a sosit protopopul Dr. Valer Frenţ, carele dimpreună cu vicariul au ascultat mărturisiri. La finea utreniei a predicat iar vicariul, iar sub decursul s. liturgii servită tot de parochul locului: protopopul şi vicariul a ascultat mărturisiri, iar după cuminecarea lor, pe cum şi a pruncilor de şcoală, a predicat protop. Dr. Frenţ asemenea mai bine de o oară.

După amiază la 3 oare s'a servit inseratul de către protop. Dr. Frenţ, la care la început a predicat Dr. Radu, iar la fine Dr. Frenţ, după care iar s'au ascultat mărturisiri, la cari ni-au ajutat şi preoţii din Şerel, Paroş-pestere, Rechitova, Vălioara şi Santa Maria, la oaltă vre-o 8 preoţi până noaptea târziu.

Duminică în 16 c.

Dela 6 oare dim. s'au început iar ascultarea mărturisirilor, pe la 8 oare au venit şi cei alalţi preoţi, parte cu trenul, parte cu trăsura, aşa ca acum mărturisau vre-o 15 preoţi prin casele poporenilor, anume pregătite spre acest scop. — Poporul din satele vecine venia tot cete-cete, bună oară ca la o ruga dela mănăstire. Pe la 8^{1/2} oare vine preotul din Şerel cu procesiune. Imbrăcat în odăjdii sfinte cu întreg poporul. Era ceva înălţător a vedeă atâta lume străină

imbrăcată în haine de sărbătoare, alergând pentru ca să-şi imbrace şi sufletul în haină de sărbătoare.

Pe la 9 oare nu mai inchepe mulţimea în biserica mică din Râualb. Pela 10 oare când s'a început s. liturgie servită de vicar. Dr. Radu, de protop. Dr. Frenţ şi de parochul Rechitovii, Sofron Olcan, vre-o 14 preoţi, tot ascultau la mărturisiri şi au tot ascultat până după 11 oare, mai mult, şi după ce s'a primit s. Liturgie încă tot veniau oameni străini la mărturisire.

Cuminecarea s'a făcut din 3 Potire de către cei 3 preoţi concelebranţi.

Era o priveleşte măreaţă a vedeă atâta mulţime alergând cu sete pentru a se împărtăşi cu ss. Taine. S'au mărturisit şi cuminecat la o mie de persoane.

Preotul din Râualb e numai de 2 ani în aceasta parohie, şi cu astă ocaziune i-a venit un poporean la mărturisire, carele s'a născut în 1858, adecă de 47 ani şi carele în viaţa lui nu a fost mărturisit şi cuminecat; asemenea unul de 30 ani la protop. Dr. Frenţ.

Iată dar roadele misiunilor poporali!!! Căci dacă altă mângăere nu am fi avut, decât singur salvarea acelor 2 suflete, şi asta ar fi destul.

Astăzi la Utrenie a predicat vicariul, iar la s. liturgie Dr. Frenţ, dar nu mai mult în biserică, ci afară sub certul liber, pentrucă în biserică nu ar fi încheput nici ¹/₄ parte din poporul adunat.

Cântările dela s. liturgie le-a esecutat învăţătorul comunal din loc: Gavrilă Moş cu pruncii şcolari, carele fiind un creştin bun şi cântăret mare de voce bună a instruat pruncii. Deci lauda i-se cuvine lui.

Au alergat popor mult din satele vecine, ma încă şi neuniţi.

Deşi primăvara asta e ploioasă, totuşi bunul Dumnez-u. s'a îndurat ca în acelea zile pentru noi de sărbătoare, ni-a dat zile frumoase şi senine, încât misiunile ni-au succes peste aşteptare.

În fine vicarul prin o predică acomodată a încheiat misiunile, după carea ingenunchind cu toţii ni-a împărtăşit şi binecuvântarea arhierescă dela preaiubitul nostru Archieru.

Sinoadele protopopeşti.

— tr. Coşocna. —

Din Câmpie, April 1905.

Sinodul protopopesic al districtului Coşocnei, s'a ținut la 20 April a. c. în Coşocna, sub presidinul harnicului şi zelosului protopop Ioan Hătegan.

O zi de sărbătoare a fost aceasta pentru preoţimea şi corpul învăţătoresc din acest district, Preoţii şi învăţătorii cu drag au alergat să se sfătuiască cu şeful lor asupra mai multor obiecte de interes bisericesc-şcolastic.

După celebrarea s. Liturgii în noua biserică de către trei preoţi, pontificând Prea On. Dn protopop, cântând corul învăţătorilor, ne-am adunat la şcoală în şedinţă sinodală, unde după Intonarea rugăciunii „Împărate ceresc“ iubitul protopop Ioan Hătegan prin o vorbire însufleţitoare, bineventând pe preoţii şi învăţătorii din district, îi roagă, să-i deie ajutor la desbaterea obiectelor

momentoase pentru cari sau adunat, şi dechiara şedinţa sinodului de deschisă.

Presidinul aduce la cunoştinţă, că, disertatiunea pentru ziua de astăzi a fost concretizată să o țină adormitul în Dl fost preot al Fratei Ioan Câmpian, însă în locul dânsului de asta dată o va țineă Dsa.

Disertatiunea cu motto: „Cine este acesta care iartă şi păcatele?“ Luc. c. 7. v. 40. S'a ascultat cu atenţiune şi evlavie, vorbind şi dezvoltând foarte frumos: necesitatea şi instituţiunea divină a s. sacrament al Penitentei.

Prea On. protopop arată schimbările făcute în district, mutarea la celea eterne a foştilor preoţi districtuali, Ilariu Ciungan fost paroch Boş, şi Ioan Câmpian fost preot în Frata; fată de cari membrii sinodului îşi exprimă condoliţa prin sculare, zicând: „Dumnezeu să-i ierte“; Mai spune apoi că districtul a câştigat trei preoţi noi, tineri şi zeloşi: Vasiliu Micuşan dispus de paroch în Frata, Petru Suciu de paroch în Boş şi Ioan Crişan de paroch în Tothaza, cărora membrii sinodului le urează mulţi ani fericiti în mijlocul lor.

Între obiectele ce s'au pertractat mai interesante au fost punctul IX din program, cu privire la contribuirea din ajutorul erarial acelor împărtăşiţi.

Membrii sinodului a decis cu unanimitate: ca 2% să se deie la fondul deficienţilor, iar 3% la fondul viduo orfanal, să se roage Prea Ven. Ordinariat să afe o modalitate, ca preoţimea din întreagă Archidieceza să solvească într'o formă aceste percente, şi cu ocaziunea proximă a primirei ajutorului să se subtragă aceste percente dela fişte-care preot împărtăşit.

Ce nespusa bucurie s'a luat spre stiinţă notificarea Prea On. Ioan Hătegan, că în urma rugărei sale, Academia română din Bucureşti, a donat bibliotecii reuniniei docentele din districtul protopopesic al Coşocnei 68 opuri, în valoare de 200 lei, pentru cari s'a făcut tecă, iar portul de 20 cor. 40 fil. l-a solvit din al său, Corpul docental exprimă multămiţă protocolară atât Academiei române cât şi iubitului protopop Ioan Hătegan.

Asemenea s'au primit cu bucurie şi raţioţinarea fond. cult. a district. Coşocnei care prin grigea şi interesul arătat fată de acest fond de zelosul protopop, cu finea anului 1904 statul activ se ridică la frumoasa sumă de 1095 coroane 22 fileri.

M. On. Dionisiu Morariu parochul Juriului de Câmpie, face propunerea şi membrii sinodului o primesc ca să se roage Prea Ven. Ordin. că la proximal sinod Archidiecezan să se primească între punctele de desbatere: înfiinţarea reuniunii de înmormântare a preoţilor Archidiecezani.

Tot în sinodul acesta s'a constituit şi forul protopopesic de I. Instanţă al districtului Coşocnei, alegându-se pe lângă On. Aureliu Poruţ, paroch în Dezmir de fisc; M. On. Dionisiu Morariu, paroch şi v.-protopop onorar în Juriul de Câmpie, de *defensor*; On. Ioan Petean, paroch şi notar districtul în Corpade, Basiliu Hopârtean paroch în Gadalin, Aurel Pop paroch în Jacul superior şi Mihail Hodârnen paroch în Pata de *assessori*.

P.

P A R T E A L I T E R A R Ă .

SĂRACU IONU DIACULUI!

Liniștea tristă dintre cei patru pereți a chiliei joase, înguste, îl apăsa ca și când i-ar sta o piatră de moară deasupra pieptului. Simțea că să înădușe. Prin ferestrele mici, împânzite de paiangeni harnici, se strecură, tișnind pe unde ochiul vede mai bine, razele moi a lunii stăpânitoare afară. Ion eși, închizând ușa încet, și să așeză pe podmolul de lângă vechea căsuță sperioasă. Își răzîmă coatele de genunchi, iar obraji aprinși și-i îngroapă în palme. — Rămase așa împietrit.

Pacea adâncă stăpânea peste sat. Ceriul stropit cu argint înbrățișa tainic dealurile înalte. Din vreme în vreme o adiere lină, — ca o respirație de inger, treziă frunzișul bogat a vechiului stejar ce străjuia în mijlocul curții, ca o sentinelă întărită, pusă de strămoșii cumiți, ca să vegheze asupra urmașilor. O cucuvae desnădăjduită țipă dintre ruinele mari a unei căsi boarești, ca și când ar fi atinsă de săgeată. Svonurile rare, șoaptele, ce să desprindeau, — nime nu știe de unde — aveau răsunet lung în liniștea adâncă. Într'un târziu diu-tr'o vale îndepărtată veniau, fără să știe, valurile unei doine puternice. Nemărginirea dorurilor ei să topia încetul cu încetul în dealurile împădurite, negre ca un strat de păcură. — Când sfârși cântecul, și celea din urmă unde părea că să iniptă încă odată înapoi de supt bolțile oarbe a pădurii, Ion oftă adânc, să oțări odată în toate oasele, și apoi își apăsa mâna stângă pe inimă.

— „Sărac de maica mea! Iată, mă voi prăpădi așa fără să știe nimeni!”

Ochii cu luciri bolnave, negri, spuneau o durere adâncă, — o arsură care e ascunsă undeva, și care-l va mistui în curând. Părul mare, pieptinat înapoi strălucea metalic în razele lunii. Ca într'o adiere își mângăie truntea albă, clătină din cap cu neîncredere. Ar vrea să se scoale, să plece undeva, dar ca o mână grea îl ținea împietrit acolo, gândul că nu să poate. Cum? El un biet flăcău din sat să aivă îndrăzneală? Și chiar să o aibă, să fie de zece ori așa de tare pe cât e, i-s'ar despica în două inima, înainte de ce ar părăsi curtea supt povața unui gând păcătos! Și totuși, simțea de asemenea o durere mare, care îi poruncea să se ducă, chinându-i într'una sârmanul trup ofilit.

„Greu păcat a dat peste mine, Doamne! Amar de zilele mele. Iată mă voi stinge așa, mă voi topi, și nimeni n'are să știe, și nimeni nu-mi va vărsa o lacrimă pe mormânt. Izbăvește-mă Doamne că altul nu poate. Ar mai fi cineva, dar nu știe nimic. Și de ar ști, totuși... nu ar putea!”

Un vânt călduț adie acum încet, mulcom, sărută florile adormite pe livezi, să perde prin frunzele negre, ce tresar ca în vis, și să coboară plin de miresme. — Obrajii lui Ion ardeau ca para, iar capul îi vuia. Ar mai fi stat în răcoarea liniștitoare pentru el, dar să temea că va învinge puterea ce-i spunea printr'un glas simțit, sălbatic de patimă, să meargă! Întră astfel în casă, și să întinsă pe păcelul, ce nu-l mai așternea nimeni, cu ochii mari pironiți în întunecul grinzilor. Luna trecusă în dosul căsuții

acum, și în chilie să făcea tot mai întune-rec. Pentru Ion însă era o lumină orbitoare, când înaintea ochilor deschiși să arăta un chip alb, cu gene lungi, mlădioasă ca o trestie. Și atunci pleoapele să închideau grele. Târziu numai îl părăsi închipuirea asta. Și atunci, ostenit, îi veniau în minte două icoane blânde, jalnice, părinți lui.

Și nu au fost Diacu și muiera sa decât doi oameni de aici din sat, dar avusă o inimă, de plătea un corn de țară, și amândoi au avut o singură inimă. Nu s'au găsit, după moartea lor, o singură gură ca să-i vorbească de rău. Au muncit în cele câteva jugăre de pământ, și au ținut în toată viața lor câte două vaci trupeșe, cu coarne albe, largi, — nici mai multe, nici mai puține. Și nu se plânsă o singură dată, că trăiesc cu amar. Bărbatul era și diac la biserică, era între fruntași satului său. Și nici glas ca glasul lui nu s'a mai pomenit, afară de unul — a ficioru-so. Ion era bucuria celor doi oameni buni, nu fala lor. — Odată să bolnăvi greu, și diacul o săptămână încheiată n'a închis un ochiu, ci din toate cărțile ce le află la biserică ceti lângă patul bolnavului. Și băiatul să tăcu sănătos cum e mădul.

Dar iată că la o bobotează înghețată, cântând Iordanul în urma popii Petru, să răci cumplit. A doua zi i-să tăiasă graiul, și peste trei săptămâni îl părăsi și sufletul curat, ca o undă de zăpadă. La îngroparea lui, care cântase la groapa atator, nu era cine să cânte. Ficioru Ion, să îndoaia din genunchi, și fața albă ca varul era scaldată mereu în lacrimi. — Așa a trebuit ștergându-și mereu ochii, singur să facă popa slujba întreagă.

La doi ani lelea Safta a fost spintecată de taurul satului care turbase, zice-să, așa din bun sânin. Și ficioru-său Ion, în zădar așteptă în ziua aceea la coasă, prânzul.

Așa rămase singur în chilia părăsită, visând la cei ce s'au dus să nu să mai întoarcă. Cu mare chin s'a apucat să țină de coarnele plugului făcut de tatăsău, și să tragă singur brazdele de iarbă înaltă mirositoare. — Totuși apucă de eși cât de cât deasupra durerii. — Și gospodăria pe câmp era tot ca pe vremea când trăia bătrânul. — Ajunse în locul acestuia și diac la biserică. Și se vorbea în satele vecine de mândreniile de cântece ce răsuna duminecele și sărbătorile, și câte odată și în zilele de lucru, aci în biserică lor.

Așa îndurerat, fără rudeni de aproape, crescu și să făcu acum om întreg. Și o duse bine până odată, într'o Duminecă a Floriilor. De atunci liniștea lui s'a dus ca pe apa vinerii, și viața-i nu mai plătea nimic. — Vede el Ionu Diacului bine că-i rău și tot mai rău are să fie de nu s'a stăpâni. Dar putea el să se stăpânească? Nu putea! Faptele le ținea legate, dar gândurile, icoanele ce-i răsăria mereu în minte. — aceeaș icoană de foarte multe ori, — acestea nu aveau frâu. — Când își aduce aminte de florile acelea, i-să pare întâi că-i răsare soarele supt țita stângă, apoi ca o noapte neagră să lasă peste el, și el să adâncește, să perde acolo, cu inima strâpunsă de lungi sulți arsă.

Era o dimineată senină, senină în Dumineca aceea. Aerul tare, umed de respirarea sănătoasă a nopții, învia peptul. Câmpiile băteau în verde, iar în sat pe lângă gardurile de nuele, să întindeau covoară înguste, lungi, verzi de-ți rămânea ochii pe ele. Ion să sculă foarte voios, și își potrivea vesmintele, cum i-le potrivea lelea Safta, până trăia.

La biserică, în strană, sta mândru privind spre altar. Lumea venisă toată, și rămurelele de sălci, își arătau mătșori argintu, din mâna fie căruia. Ficiorul Diacului cântasă în ziua aceea, cum cânta fiertatul în sărbătorile la cari ținea mai mult. Cântase până la priciasnă. Acolo, — cum ține lung cântarea — Ion își plimbă ochi aprinși prin biserică. Altădată privirea-i era ațintită într'un loc numai, și de văzut nu vedea pe nimeni. — Acum, în trăgănarea îndelungată luminile sale cercetau, așa în neștire, prin lăcașul sfânt. — Deodată glasul îi amuți, ochii îi rămaseră pironiți la o domnișoară înaltă, subțirică, albă — albă, și fragedă. Cantorii ajutători, ce-l urmau, duseră ei priceasna mai departe pe toate ariile. — Domnișoara își plecă în carte ochii ce o dureau, arși de privirile fulgerătoare. — Nu să simțea bine, și abia aștepta să se gate slujba.

Afară totuși, — ținând de mână pe părintele, la stânga căruia să impedece diacul cel tinăr, — nu să putu stăpâni să nu zică:

— „Da minunat mai cânti voinice! Așa glas mai rar să auzi. Și la oraș ar fi căutat.” Ion întăiu nu înțălese cuvintele spuse într'un glas argintiu, ciripitor, ci numai le auzi, ca o muzică plăcută. Dar când — gândindu-se — le înțălese, îi străluceau nunumai ochii, ci și obraji aprinși. Suridea în toată ființa lui. — Ziua aceea întreagă a visat. — Numai noaptea târziu treaz, începu să-și dea samă bine de ce a fost. Și s'a îngrozit, ca la presimțirea unei nenorociri mari. — Ochii aceia ca două cicori pe cari i-a prins uitându-se lacom la el, când trăgăna priceasna, părea că-i arată totodată de departe o prăpastie adâncă.

Mai văzuse el domnișoare, dar pe asta până atunci nu. O rudenie îndepărtată a popii, venită pe sărbători aci, să-i mai îndulcească traiul de cuc bătrân. Învățase la școli în oraș, și acum veni cu obraji de zăpadă, cu ochii visători.

În săptămâna patimilor, — Ion nu s'a scăpat de friguri. Biserică în toată ziua, și domnișoara nu lipsia nici când, căci era dintr'un neam foarte bisericos. Diecelul cânta troparele jalnice, podobiile pline de întorsături, sedelnele lung țititoare. Glasul lui plângea, tremura, să înălța, cum să vor fi înălțat spre Domnul sufletele sfinților bătrâni cari au dat naștere acestei poezii desăvârșite, vechi.

A doua zi de paști, Ion cu alte fețe bisericesti, era la prânz la, — popa în cinstea nepotei, prânzul paștilor îl dăduse el în anul acesta. Și nepoata, într'o haină albastră, părea un inger ce bate din aripile moi — cum umbla punând toate la cale, să fie oaspeții mulțumiți. Diecelului îi venia uneori să o iee în brațe, și să alerge cu ea departe, departe, să nu le mai știe nimeni de nume. — Într'un rând, când îi pusă o

farfurie înainte, măneca ușoară fi atinsă fruntea, și Ion era gata să ametească.

Dar prânzul trecu. Veniră Dumineci și sărbători, și diacul cel tinăr să prăpădea văzând cu ochii. — Și nimeni nu știa ce-l doare, numai singur inima lui. Și nu avea cui să se tângue, dela cine să ceară un sfat. — În șările mărețe, în nopțile tăcute fi venia uneori gândul nebun să pătrundă în casa popii, să-și iee odorul, și să fugă în lume. — Dar mintea lui de bărbat, îi arăta îngrabă groaznica faptă. — Și simțea tot mai bine, că intră el și ea este o prăpastie adâncă, pe care nimic nu o va putea umplea. Uneori, pe scurt timp însă, să rușina de iubirea asta ce-l mistuia. Cum și cuteza să-i umble gândul așa de sus? — Dar apoi în sfârșit totdeauna își da lui dreptate, și nu mai vedea deosebirea. Și chinul fi creștea cu atât mai tare.

— „Ești tot supărat Ioane, nu-ți prea sunt boi acasă de-o vreme incoace! Ci las'o în foc grije, până te vei însura odată.“

— „Las Floare, că-mi poate mie ajunge, nu mai cobi și tu.“

— „Ce să-ți ajungă frate, ști tu că nici la moartea părinților nu te-a văzut nimeni așa cum ești acum? Te uști pe picioare, de pare că a dat ielele peste tine. Păcat de așa voinic. Mare păcat.“

Erau vecini, și de mici a fost ca frați. Fecior și fată au rămas deschiși unul pentru altul, dar cât despre dragoste între ei, nici sământă. Dragostea cu străinul să face! — Fata cerca de multe ori să-i pătrundă tainele, și nenorocirea asta ne înțeleasă ce dasă peste el, o umplea tot mai mult de gânduri grele, și de fiori, a căror rost nu-l pricepea. — Flăcăul însă nu să da învins.

Cătră Sâmpetru însă eșisă svonul că domnișoara popii să duce. Cu cât să apropia ziua de plecare Ion era tot mai abătut, și nu vorbea aproape nimic zile întregi. Trecea de multe ori pe zi pe dinaintea casei preotului, hotărât să vadă ce să va alege, dar nici când nu privi în lăuntru. Se sîia, iar dupăce trecea îi era ciudă. Când mai erau trei zile până la Sâmpetru — ziua plecării — Ion, cu ochii bolnavi, tulburi, cu fața de ceară nu să mai sculă din pat.

Floare veni să vadă ce-i cu el. Și când îl zări așa de sfârșit, o podidisă lacrimile ce nu mai încetau. Plânsul muiă inima voinicului învins, și cu glas adânc, întrerupt îi spuse tot ce are pe suflet ca unui duhovnic. — Floare asculta nimită. Inima ei, care nu iubisă încă nici un flăcău, să deșteptă supt destăinuirile pătimașe a pretinului din copilărie. Și încetul cu încetul înțelegea durerea lui Ion.

De aici în colo să întâlneau mai des, și cerca să-l liniștească. Trecusă Sâmpetru și domnișoara nu să duse. Poate nici nu să va duce. „Dar tu Ioane, las'o în bună pace! Vezi că nu-i pentru tine, la ce să-ți strici tot rostul vieții, când și așa nu vei putea ajunge la nimic.“

Floarea povestea acasă mamei din fir în păr toate suferințele vecinului, și în glasul său, cu cât să urmau povestirile, cu atâta era mai multă durere. Mama Stana, înțeleaptă ca ori ce feme la vrâsta ei, înțelese glasul sbuciumat al copilei, și nu i-ar fi părut rău să se întâmple ceea ce gândia.

La două săptămâni după Sâmpetru, Floare nu mai putu să mângăe pe Ion, care venea legănându-să dela biserică, ca un om beat. Înaintea porții, când îi spuse să nu să mai gândească la domnișoară, o podidisă lacrimile, cari curgeau bogate imbinându-să supt barbă. — Văzuse în biserică pe diac cum își odihnește privirile obosite pe domnișoara popii, și o săgetă îi intră adânc în inimă. — Lelea Stana înțelegea acum bine inima copilei, și un gând lumină în sufletul său întunecat de grelele poveri a vieții sale de văduvă. Ion avea moșie bunișoară, două vaci, și mai mult, — o inimă cum nu să mai află. — Vor împreuna curțile și în urmă iată tot va fi și bine odată.

În o duminică după Sâmpetru domnișoara popii își luă rămas bun dela sat. O căruță ușoară sbură pe drumul pietros. În inima fetei din vecini nădejdea crescă deodată întreagă. Dar dimineața din căsuța lui Ion nu ieși nime. Toată ziua nu deschide nimeni ușa. Mâne tot așa, poimâne iar. În casă nimeni.

„Săracu Ionu Diacului mă, că tare l'a fript cadana aiă! S'a dus după ea în lume.“

— „N'ai ce zice frate, că și era ca ruptă din soare. Ș'apoi inima-i inimă ori supt ce haină bate!“

Alfus.

Hassan-el-Guellia pețitorul.

— de Radscha. —

În numele lui Allah, a bunului și a milostivului Allah! Dela Hassan-el-Guellia cătră fratele său Bakri.

Te salut. Trimită Allah pace peste tine!

În fine ajunsei cu caravana în Algir, și eu îți scriu tie, frate, în numele profetului, care fie laudat și preamărit. Scrisoarea aceasta îți-o trimit prin Amor Beu Handa, care pentru osteneala lui a primit dela mine zece sous. Îți spun aceasta, căci *cânela spurcat* va cere de sigur și dela tine plată. Algirul e o cetate mare, în care preponderază numărul, cânilor necredincioși, și sunt aci și o mulțime de soldați, din cari unii sunt chiar drept credincioși. Blastăm pe aceștia, că sunt renegați.

În momentul acesta nu sunt în posesiunea libertății mele, și tu trebuie să-mi trimiți cu toată graba 500 franci. Căci la aceasta sumă sunt judecat, pe lângă toată nevinovăția mea. Ascultă și judecă însuți:

Noi poposirăm pe un câmp mare, numit Champ de Manoenvre, și ne întinserăm aci corturile, după ce am descărcat cămilele.

Cătră amiază am mers în cetate, dus de curiozitatea de a vedea. Vai, dacă Allah, — al cărui nume fie preamărit, — m'ar fi zădărnicit!

Deși știu ceva din italieneasca Franceșilor, dar cu obiceiurile lor nu sunt cunoscut, și aceasta a mea necunoștință față cu proastele lor obiceiuri fu cauza nenorocirii mele. Stradele erau pline de oameni și între ei văzui și o muiere nevoalată, la braț cu un bărbat. Era frumoasă, și eu stătui locului, spre a o observa mai bine. Părul ei era strălucitor, negru, și înodat în ceafă; ochii

ei erau mari, cu gene întunecate lungi; era drăguță, cu mâni mici.

Ea încă privi la mine. Strânsă mâna bărbatului, arătând spre mine.

Aceasta nu mă minună de loc, căci aveam cele mai bune haine pe mine! Le cunoști tu și știi cât îmi stau de bine!

Hotărîrea mea era gata.

Făcui un *saalam* și mă apropiai de ei.

„Cât ceri pe muiere?“ întrebai eu.

El mă privi crunt și sta să se arunce asupra mea. Ce-mi pasă însă mie de el? *Târgu-i târg!*

Muerea îl cotî.

„Sub cincisprezece mii de franci nu mă vinzi, Jules?“ întrebă ea răsând și privi la el cu ochi fulgerători.

El se liniști pe loc, căci pricepu, că poate face un târg bun.

„Nici când!“ zise el. „Din cincisprezece mii nu las nimic, căci ea este lumina vieții mele!“

„Cincisprezece mii!“ strigai eu. „Doară ai minte! Pentru suma aceasta pot avea treizeci de muieri, de voesc numai.“

„Dar nici una ca asta,“ răspunsă el.

„E frumoasă“, zic eu, „dar totuși îi lipsește o măsea; și are și o pată pe grumazi.“

„Aceea o face mai frumoasă“ răspunsă el.

„Să-ți dau 300 franci.“

„300 franci! Mon dieu, ce preț mic oferă pentru mine!“ strigă ea întorcându-se spre bărbat. Ei râdeau, și eu credeam că acuși se vor învoi la preț.

Se adunaseră mulți oameni în jurul nostru și toți apăreau foarte voioși de târgul nostru. Așa-i pe tot locul, unde se face ceva târg

„500 de franci pentru ochii tei cei frumoși“ continuai eu și o apucaii de braț. „Cară-te, prietino!“ zise bărbatul, dându-mi una peste mână.

Apoi se întoarse spre ea și o întrebă:

„Să ne coborim până la 12000 franci?“

„D'apoi vom lăsa din preț 3000 franci pentru măsea și pentru pata de pe grumazi“, zise ea, și atunci crezură Francezii că aceasta-i glumă, căci toți începură a râde cu hohot.

„500 franci e cuvântul meu din urmă,“ strigai eu.

„Cum vrei,“ răspuse el, și eu le înturnai spatele și plecai crezând că m'a striga înapoi. Dar el nu mă strigă, deci trebui se mă întorc însu-mi:

„600 franci pentru muiere.“ Ear bărbatul răspuse: „Mi se pare că pentru suma asta o se îți-o dau.“ Dar ea strigă:

„Vai, tu răule!“

„Tu ai zis,“ răspund eu. „Muerea e a mea și tu vei avea banii.“

„E preț puțin“, strigă ea.

„Bărbatul și-a ținut cuvântul. Muerea n'are se statorească prețul“, o dogenii eu și o luai iară de mână.

„Așa, acum poate fi destul,“ strigă bărbatul. „Nu pricepi tu, că am făcut o glumă cu tine?“

Eu ridicai dreapta spre cer și sbierai:

„Martor să-mi fie Allah, că tu mi-o-ai vândut cu 600 franci. Și voi, ceilalți, încă puteți dovedi că așa ne-am înțeles.“ Mulțimea râdea cu hohot. „Cară-te de aci!“ îmi strigă bărbatul turbat, și se repezi la mine, la Hassan-El-Guellia, proprietarul a

600 de palmi! Eu ridicai mâna mea și-l trântii la pământ. Apoi apucaii muierea și o târâi între aclamările voioase ale mulțimeii. Câțiva mișei se aruncară la mine și mă târâră la poliție. Aci mă închisără și mă judecară la o pedeapsă de 500 franci, și aceasta pentru o femeie. Cugetă, frate, 500 franci! Cu acești bani îmi puteam acasă cumpăra 2 femei ori atâtea *cămile!* Te rog, trimite-mi din ereditatea noastră după tata, 500 franci prin Asaid, ologul, căci el e om de ispravă. Te salut. Allah să înmulțească onoarea ta!

Algir, la 6 r'oucht, 1317.

Trad. de + Ioan Pop Reteganul.

1000 Documente.

Institutul de Credit și Economii: „Mureșana“ din Reghinul săsească a ajuns în posesiunea a peste 1000 scrisori vechi, cari deși se referesc mai mult la persoane și relațiuni din România și Moldova, totuși fiind că de prezent se află aci la noi, află cu cale a le aduce la cunoștință, ca astfel cei ce se interesează de astfel de lucruri să se poată folosi de ele.

Ca se fim în clar cu lucrul, înainte de toate cred a fi de interes a espune modul cum au ajuns acelea documente în posesiunea Institutului nostru. Iată pe scurt istoricul:

Acestea documente în timpii din urmă s'au aflat în posesiunea unui comerciant din Reghin, anume Dillmont Sándor, italian de origine, pecum îl arată și numele Del monte. Puțini au avut cunoștință de ele și și mai puțini au putut să le vadă ori studieze, de oarece numitul comerciant le păstră cu jalousie și dacă cineva îl întreba de prețul lor, îi cerea sume enorme. Acest comerciant a erezit documentele dela tatăl său, care, pe cum se vorbește prin anii 1848, adică pe vremea reșmiriții, ar fi fost comerciant în Brașov. În timpurile furtunoase din 1848, cutare oficer din România, pe cum se susține din familia Grecian de astăzi, refugiindu-se în Brașov, în lipsă de bani să fi zălogit aceste documente pentru 100 galbini la comerciantul Dillmont. Pe cum se vede scrisorile s'au păstrat în familie, deși de cei interesați au fost reclamate, dar nu le-au putut obține, căci avarul comerciant cerea pe ele suma de 12000 fl. v. a.

„Căile mele, nu sunt ca căile voastre“ zice Domnul, și așa dacă până a fost în viață Dillmont, nu s'au putut scoate dela el documentele, a succes aceasta după moartea lui. El moare la începutul anului present și prăvălia, cu toate cele afătoare în ea, ajunge sub concurs. Între obiectele masei de concurs se află și documentele din cestiune și Direcțiunea Institutului „Mureșana“ din Reghin le cumperă, mi-se pare cu 180 cor.

Astăzi documentele se află în localul Institutului și se pot cerceta de ori cine, căci Direcțiunea cu plăcere le pune la dispoziția, ori cui dorește a le privi. Durere însă că nu mulți le cercetează, dar altcum sunt și foarte cu greu de cetit, fiind scrise cu litere cirile contrase și prescurtate, cea mai mare parte în limba română și și în cea slavă. Unele sunt scrise pe pergament, altele, cele mai multe, pe hârtie.

De câteori am avut timp disponibil, interesându-mă de astfel de anticități, m'am ocupat cu ele. Din câte mi-au trecut prin mână, vre-o 12 bucăți am aflat că datează de prin secolul XVII, unele sunt emanate dela vovezi, altele dela archierei și alte persoane. Nefiind versat în astfel de lucruri și ne dispunând de mijloacele de lipsă, n'am putut ceti și descifra întreg conținutul, dar în cele mai multe am cetit rânduri întregi. Dacă aș avea un soț lângă mine și aș dispune de un Dicționar slav, aș putea afla cuprinsul la toate, cu atât mai vârtos că descifrarea devine din ce în ce mai lesnicioasă.

Pe un document scris pe pergament, am cetit la fine anul dela facerea lumii și dela Christos 1675. Apoi subscrierea Voevodului, unica în felul ei. Sigilul e imprimat în mijloc, având inscripția cercuală cea din titulatură, iar în mijloc două efigii încoronate având la picioare capul de bour, iar deasupra corbul întors cătră răsărit cu crucea în gură. Pe sigil se mai află tot cu numeri arabi, anul dela Christos 1673.

Alt document, tot pe pergament de sub Mateiu Voevod e din 1655. E scris în limba slavă.

Altele în l. română tot de pe această vreme, nu pe pergament, sunt date de Archiepiscopi și Episcopi, așa unul din 1634 de sub domnia lui Mateiu dat de Archiep. Kir. Efrem, despre nescari mori. Altul de sub Serafim I, Episcop de Buzău ș. a. m.

Prin aceste șire am dorit a face cunoscută natura acestor documente și vremea de când datează, pe cum și modul cum au ajuns acelea iarăș pe cale de a se rentoarce în patria lor adevărată.

Până când sunt încă aici, ar fi de dorit, ca acei cari se interesează de atari lucruri, să le cerceteze, cu atât mai vârtos, că oamenii experți ar putea face mai multă ispravă de cât mine și poate că între ele să se afe unele de interes și pentru noi cești din Transilvania.

Brețc la 19 Aprilie 1905.

Simeon Zehan.

Despre foloasele cetirii cărților bune.

— disertație ținută la Reuniunea meseriașilor din Blaj în sara de 16 April n. 1905. —

(Continuare și fine).

Cetitul cărților bune, mai întâiu ne dă fericitul prilej, de a descoperi comorile nepretuite ale graiului românesc. Știm și noi românește și ne vorbim cu drag limba noastră, dar totuși cu mai mare drag ascultăm de pildă, graiul unui frate de dincolo. Pe buzele lui vorba curge ca mierea, cuvintele se urmează ca o poezie drăguță, ca o musică plină de armonie, pe care ai tot asculta-o. Noi, așezați de Dumnezeu mai la deal, pe sub poalele munților, ni-e cam greoaie vorba și cuvintele se cam mestecă cu a vecinilor, în apropierea cărora trăim. Frații de dincolo sunt ei de ei, locuiesc mai la șes, într'o climă mai caldă, și tot graiul lor e mai ușor și mai frumos. Frumuseța și ușurătatea cu care curge vorba românească, a îndemnat poetul să scrie versul cunoscută tuturor: „Mult e dulce și frumoasă limba ce-o vorbim... și pe buze aduce miere când o cuvântăm.“

Și cum mulți dintre măiestri sunt siliți să-și facă anii de ucenicie la străini, sau într'un oraș străin, nu trebuie să prindă mirarea pe nime, dacă vorba lor e mai greoaie și mai impestrițată cu cuvinte străine. Cetind însă o carte de Creangă, de Slavici, de Coșbuc ori de Vlăduță de pildă, te uimești de bogăția vorbelor și de comoara neprețuită de frumuseță ce găsești în ele. Și apoi cum fie care umblăm după comori, cetind mereu cărți bine scrise, adunăm și noi ceva din comorile acelea, ne dedăm și noi a grăi frumos. Și pentru un om inteligent, nu poate fi nimic mai plăcut, decât aș ști vorbi limba sa cât se poate de bine! În chipul acesta introducând graiul limpede și curat românesc în familia, învață cât mai mulți espresionile frumoase și se deprind a-și împărtăși simțimentele sufletești în un chip cât numai se poate mai atrăgător.

Dar cetitul ne mai pune în plăcuta poziție de a ne cunoaște istoria neamului nostru, veacurile triste de sclăvie, cari au trecut peste capul nostru, dar și timpii de înălțare națională, de mândrie, când ai noștri au rupt lanțurile de umilire, au sdrobotit jugul străin și au făcut ca vestea numelui românesc să meargă ca în poveste peste nouă mări și nouă țări.

Dacă ați cetit „Războiul nostru pentru neatarnare“ ori „Povestea unei coroane de otâl“, scrise de Coșbuc, a trebuit să tresaltați de bucurie, văzând de câtă răbdare e destoinic românul, dar și cât de multă bărbăție și vitejie știe dovedi, când e vorba să-și mântuie țara de jugul străin. Cetitiți vă rog aceste cărți, recetiți-le când aveți timp, cumpărați-le chiar, pentru că ele sunt podoabe între scrierile românești. Când te duci cu poetul pe câmpiile înghețate ale Bulgariei și ziua întreagă vezi pe oșteanul român cum stă în ploaie și ninsoare ori în frig, mai adese flămând, în toată clipita amenințat să fie răpus de o bombă dușmană, și cum cu toate acestea nu-și pierde voia, ci face glume, spune povești și numai când și când oftează, aducându-și aminte de cei de acasă, dar cum le uită pe toate acestea, când e vorba să deie piept cu dușmanul, — atunci însuți te entusiasmezi, însuți simți cum ți-se umflă pieptul, cum ți-se aprinde în inimă sfânta flacăra a iubirii de patrie și cum ai fi gata a le uita toate în lume, pentru un singur dor, de ați vărsa sângele, de ați da viața pentru mântuirea vetrei părintești. Se mă credeți, e atâta căldură în scrierile acestea ale lui Coșbuc, atâta simț și atâta adevăr, cât nu poți să-ți oprești lacrimile... și oamenii plâng, nu numai când sunt supărați!

Dar săptămânile trecute ați auzit pe un tinăr sodal, cu cât sentiment a declamat înaintea noastră pe „Dan, căpitan de plaiu“ a lui Alesandri. El a cetit poesia, i-a plăcut, a mai cetit-o odată, a învățat-o în sfârșit de rost și și-a însușit atât de mult gândirea poetului, cât parcă vedea pe bătrânul Dan fugărindu-și calul, spre a ajunge mai în grabă pe hainul dușman. Și noi toți, cari l'am ascultat, am fost răpiți de căldura vorbelor sale. Ne-am uitat pe o clipită de toate miseriile, cu cari ne luptăm și ne-am simțit sufletul înălțat.

Iată iubiiții mei Domni, ce înșamnă cetirea unei bune poezii, cum ne desface ea din lutul, din care suntem compuși și ne face tot entusiasm, tot suflet!

Și scrierile toate ale lui Alesandri, Bointinean, Coșbuc și alții, cari acum așa de ieftin se pot procura, toate au darul de a ne desvăli o parte din trecutul plin de glorie a neamului românesc.

Are Coșbuc o broșură mică: „Din țara Basarabilor“, costă doară numai 15 fileri, dacă ați ceti-o cu luare aminte, Doamne câtă istorie ați putea învăța așa pe ușor, și ați putea învăța și altceva, să vă prețuiți mult, nespun de mult neamul, din care v'ati născut, căci este neam de viteji. Și mai sunt niște cărți mici, apărute în editura „librăriei „Minerva“ din București, niște cărți de nu ai da pe ele un creițar, dar se mă credeți fiecare din ele e o comoară plină de învățăminte, de cari mai mult avem noi acum nevoie: de dragoste față de limba strămoșască, față de tot trecutul neamului românesc. Și mai sunt povestirile lui Gane, un bătrân scriitor dela Iași, care așa de minunat și spune pătăni din istoria noastră națională. Și mai sunt o mulțime pe cari nu le pot înșira acum, dar pe cari le găsiți ușor chiar și în mica Dvoastră bibliotecă. Aci e locul se vă dau sfatul, că atunci când e vorba să cercăți nutremânt pentru a ținea aprins în inimă sîntul foc al dragostii de patrie, nu în povestirile hăiducești să le căutați. Avem și noi români câteva tipuri frumoase de haiduci, de adevărați binefăcători ai săracului, cari nu puteau să mai vadă străinul înbogățindu-se de pe pielea bietului țaran, pe care îl beleau până la os, —și se mutau în codri, și la cea dintâi ocazie luau ei înapoi averea furată pe nedrept și o dădeau acelora, cărora aparțineau. Dar scriitori străini de gândirea românească, văzând dragostea, cu care sunt cetite acestea scrieri, au născocit cu timpul fel de fel de istorii mincinoase, a căror țintă era, nu de a-ți deștepta greața față cu mișei înșelători, ci de a duce pe cetitor pe povârnișul relelor, prin descrieri, cari aprind simțemintele și deșteaptă porniri oprite. De acestea se ve feriiți, pentru că ele sunt ca veninul, ce și-se servește îmbrăcat în dulceață, ca să-l poți mai ușor lua, fără să-i prevezi desastrosul efect.

Și mai are cetitul cărților bune încă un neprețuit efect: ele ne feresc de rele și ne duc, sau cel puțin ne arată calea, care ne duce la bine. Să o știți iubii mei Domni, că nici o povestire, nici o novelă, nici o pieză teatrală, dacă nu e în așa chip alcătuită, cât din ea să ne convingem, că răul pururea să pedepsește și vecinic să respâlătește binele, scrierea aceea n'are rost de a mai fi, ea nu poate fi numărată între bunele scrieri. Și toate „Fris ujság“-urile, cari le cumpărăm, din nefericire, și noi cu câte un creițar, toate acestea nu sunt vrednice să pui mâna pe ele. Căci ce aflăm noi mai ales în scrieri de acest soi: câte furturi, câte omoruri, câte spargerii, câte nelegiuri toate, descrise în celea mai vii colori. Și credeți Dvoastră, că cel ce zilnic se adapă cu astfel de scrieri, găsește îndemn în ele spre o viață bună și de pildă? Amar vă înșelați! Dacă eu cetesc azi, cum A. a omorît pe B. sau cum s'a otrăvit C. sau cum D. și-a răsbunat pe E. o veche mânie, mă fac mai bun? din potrivă, adun în suflet o comoară de primejdioase năravuri. De aceea vă feriiți de fițuicele acestea, cari numai singur pentru gheșeft, și ceea ce n'ati

crede-o, pentru ca să stărpească în oameni bunele porniri.

Zilele trecute a murit pe neașteptate la Reteag cunoscutul povestitor Ioan Pop Reteganul. Nu era decât un simplu învățător dela sate, dar un astfel de dascăl care cunoaștea poporul românesc de pretutindeni, cu toate voile și nevoile lui, cu mizeriile și supărările sale. Și acest dascăl a adunat și publicat o mulțime de povestiri din viața țaranului, fie care din ele are ca notă caracteristică motive însemnate pentru îndreptarea poporului și înaintarea lui pe calea cea bună și folositoare. Și noi cari rămânând pe urma lui cunoaștem nisuița lui și ținta acestor scrieri, noi nu ne putem arăta mai bine dragostea față de el, decât procurându-ne și cetind scrierile lui.

Și acum termin. Ne apropiăm de zile de sărbătoare, când ori ce lucrare se oprește, căci datorința ne impune, să prăznuim sărbătorile sfintei noastre religii. Omul dedat să lucre din zori până în sară, se urește stând în lenevire, vă dau un sfat: imprumutați din biblioteca Dvoastră o carte, cetiți-o, și atunci alătura cu trupul, sărbătoare va avea și sufletul!

A. C. Domșa.

O RĂPIRE MISTERIOASĂ.

(Continuare)

Black se uită cu mirare, incuia însă îndată ușa, și reîntorcându-să către Wilson, zise trăgându-l: „Mi-se pare că te-am mai văzut odată.“

Amploiatul să închină surizând ușor. „Da,“ zise el, „am avut deja onoarea de a mă întâlni cu dta, aci în casa dtale.“

„Ei, da,“ strigă Black, „acum îmi aduc aminte. Ai venit în cauza fetei care a fugit de aici. Ai găsit-o?“

„Așa cred că da,“ întimpină Wilson cu ton aproape sărbătoresc. „Câte odată riul reînapoiază jertfele sale, dle Black.“

„Într'adevăr?“ întrebă Black surprins. „Doară nu vrei să zici, că fata s'a aruncat în râu? Mi-ar părea rău, căci nu înțeleg, ce ar fi putut-o îndemna la faptul acesta.“

Wilson păși mai aproape de dânsul. „Asta am vrea s'o știm și noi,“ zise el rece, „și de aceea am venit aci. În timpul din urmă dta ai văzut pe dispăruta, și așa ar trebui să fi în stare, a ne da oareșcari deslușiri despre ea.“

„Să ierți,“ răspunse Black mândru, „cred că și-am spus deja, că nu-mi aduc aminte de fată și că preste tot nici n'am avut cunoștință despre prezența ei în casa mea. De aceea ar fi de prisos orice întrebare, ce mi-ați face-o, cu privire la această afacere.“

Wilson să închină. „Da, îmi aduc aminte. Nici nu mă interesează a cunoaște relațiunile dintre dta și fata căutată de noi, ci aș vrea să cunosc cuprinsul convorbirei ce ai avut de curând cu dânsa, pe stradă. Doar nu vei nega lucrul acesta?“

O roșată întunecată acoperi fața cea de comun liniștită a dlui Black. „Prea mult îți permit, dle!“ zise el mândru. „E drept că de curând am vorbit la colțul unei strade cu o fată săracă, însă atunci n'am știut, că ea ar fi aceea, carea a locuit în casa mea,

și nici acum nu cred, fără de dovezi sigure. A aflat poliția de lipsă, a mă incujura cu spioni? De ce oare?“ întrebă el indignat.

„Propria dtale purtare a îndemnat-o la faptul acesta,“ zise Wilson. „Vei recunoaște doară, că aceea purtare a trebuit să dea ansă la diferite presupuneri.“

„Așa dar eu într'adevăr am fost urmărit preste tot locul? Și nu numai în oraș?“

„S'a aflat, că înainte cu câteva zile dta ai interpretat o călătorie, pentru a cerceta pe arestanții Smith, în locuința lor din apropierea satului Nelville.“

Black suspină adânc și așezându-să lângă Wilson, schimbat la față și dureros mișcat, zise resignat: „Nu-mi poți spune, ce suspiciune ai față de mine?“

Wilson nu s'a așteptat la întrebarea aceasta; să vede că l'a adus în perplexitate, pentru că vocea sa nu mai era așa de sigură ca mai înainte. El zise cu grăbire: „N'am intenționat nici decât, să te suspicionez. Datorința mea să restrâng la aceea, ca să te înștiințez despre moartea fetei cu carea ai fost văzut că ai vorbit, și să te întreb, dacă ești în stare, să dai vre-o lămurire despre dânsa.“

„Nu pot spune absolut nimic“ răspunse Black cu hotărîre. „De altmintea, dacă ma-ți urmărit așa de cu amăruntul, atunci trebuie să știți, că de ce am agrăit pe cutare și cutare fată, pe truce am mers la locuința lui Smith și —. Ei, știți pentru ce?“ se întrepruse el deodată.

Wilson nu era omul, care să răspundă direct la o astfel de întrebare. Pentru aceea, nebagând în seamă întrebarea, el replică liniștit: „Aștept espicările Dtale.“

La aceste cuvinte, Black își reluă aerul său măreț. „După cum se pare, dta ai drept a pretinde espicări dela mine. Pe truce?“

Wilson trăgăna un moment. apoi continuă, cu un ton aproape confidențial: „Ei, bine, contra obiceiului nostru, vreau să-ți spun, pe truce îndrăznesc a pătrunde în casa dtale și a pune unui bărbat de rangul dtale întrebări asupra lucrurilor sale casnice. Pentru aceea însă trebuie să te rog, a te pune pe un moment în poziția mea. Găzdoia unui brav cetățean al orașului nostru îmi face comunicarea, că o cusătoreasă ce sta în serviciul domnului ei, a dispărut dintr'odată, într'un mod misterios, sau, mai bine zis, a fost răpită cu forța. Deși fata nu-i este neam, totuși găzdoia arată un interes deosebit față de ea și oferă tot ce are pentru regăsirea dispărutei. La o cercetare ulterioară se descopere, că „cusătoreasa“ trebuie să fie de un rang mai mare, decât cum arată ocupațiunea ei, deoarece locuia într'una din cele mai bune odăi ale casei, care este aranjată cu toate recuisitele necesare unei dame culte. Astfel de lucruri trebuie să producă suspiciune, și încă cu atât mai mult, cu cât stăpânul casei nu arată nici cel mai mic interes față de această întâmplare, și găzdoia încă face tot posibilul, ca el să nu fie amestecat în lucru.“

(Va urma.)

Păstorul sufletesc și săvârșirea funcțiilor sacre.

(Continuare.)

A sânti pomii la nunți în mijlocul unei cete de oameni nedormiți și bine trăiți și a-l stropi cu apă sfințită, pentru că după aceea să-l stropească ei cu beutură, însă neamă a nu ține cont. de zisa evangheliei: „Nu dați cele sfinte cânilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu-cumva să le calce cu picioarele lor și întorcându-să să vă sfășie pre voi!“ (Matei VII. 6.)

Nice când preotul să nu-și inchipuiească, că a ajuns la deplina știință, prin urmare nu mai trebuie să studieze, pentru că „celui-ce pare că stă, să caute să nu cadă“ (I. Cor. X. 12), și celce nu progresează, regresează. Un tinăr mire s'a prezentat la preotul propriu și la rugat să binevoească a-l mărturisi, ca astfel să poată primi cu fruct s. taină a căsătoriei. Ce să vezi însă? Preotul îl îndrumază cu obsrvarea, că nu e de lipsă să facă mărturisire, deși tinărul îi spusă, că el numai odată în viața sa s'a mai mărturisit în școală, când era mic!

Un alt preot a cununat pe o muiere trecută ce e drept la gr-orientali, dar a cărei primă căsătorie închieată la gr-cat. încă n'a fost declarată de nici un for bisericesc de desfăcută! Cine are să răspundă lui Dumnezeu pentru nimicirea credinței și destrăbălarea disciplinei bisericești provenite din atari purcederi? decât singur preoții, cari ignorează dispusățiunile s. bisericii și din anumite considerațiuni mundane să lasă a fi conduși de-o atare laxitate!

Dela studiul continuă nu să poate escusa nici păstori bătrâni după zisa s. Augustin (ep. 166.) „Ad discendum, quod est, nulla mihi aetas sera videri potest, quia etsi senes magis deceat docere, quam discere, magis tamen decet discere, quam ignorare.“ Se va zice poate, că în împrejurările materiale de azi ale preoției, preotul este necesitat a folosi tot timpul în alte direcțiuni pentru câștigarea celor de lipsă spre susținerea lui și a familiei, deoarece beneficiul singur nu e în stare a face aceasta. Adevărat, că în cele mai multe locuri starea preoției noastre este demnă de compătimit, dar la această obiecțiune, cu toate acestea, răspunde foarte bine zelosul vicar T. Bud (Din Vieța pastorală, Foaia bis. 1889 p. 6) zicând: „Din partea mea neg această și întreb pe oareșicare dintre confrății mei, că ce lucră în zilele și sările cele lungi de iarnă; atunci nu e cuprins cu economia!“

Sinodul provincial I Blaj, 1872 (T. V. C. I) zice „Pentru aceea sinodul acesta nu poate din destul recomanda, ca preoții să învețe pe credincioși săi atât despre materia și efectele sacramentelor, cât și despre dispusețiunile, ce să recer, spre a le primi acelea cu fructe; totodată recomandă preoților cetirea diligentă a prescrișilor Euchologiului și acurată observare a ceremoniilor, pentruca să se poată acelea administra cu deoarea cuvenită sântenei lor!“

Fiecare păstor va ști, după exigențele sale, în care direcțiune are lipsă de studiu. Cu respect la direcțiunea studiului e foarte frumoasă și folositoare îndrumare s. Ber-

nard (serm. în 36. în cânt. refer. la învățare) „*Observa quis scire magis priusve oporteat: tempus enim breve est. Ea igitur prius scire ampliusque curato, quae senseris viciniora saluti. Deinde quo ordine, quo fine. Sunt namque, qui scire volunt co tantum fine, ut sciant, et turpis curiositas curiositas est. Et sunt, qui scire volunt, ut scientiam suam vendant, et turpis quaestus est. Et sunt quoque, qui scire volunt, ut aedificent et charistas est. Et enim scire volunt, ut aedificentur et prudentia est.*“ „Vedeți, zice Apostolul Pavel (Colos. II. 6), ca nimenea să nu vă amăgească pe voi cu filosofia și cu înșelăciune deșeartă după tradițiunea oamenilor, după elementele lumii și nu după Christos“, „iar de întrebările cele nebune și inepte te ferește știind, că nasc certe“ (II Tim. II. 23) iar Conc. prov. I (Blaj 1872 T. VII. C. I), zice „Clerul — mai vărtos în zilele noastre — e dator a cultiva științele celē adevărate și prin înțeleptă lor întrebuintare a confunda înțălepciunea lumii!“

E) Preotul e obligat a îndeplini funcțiunile sacre, numai în cadrul rubricilor din cărțile rituali, neadaugând și nici omițând dela sine nimica.

Cu respect la servirea ss. Sacramente decreteză conc. Trid. (Sess. VII cap. XIII.) „*Si quis dixerit receptos et aprobatos ecclesiae catholicae ritus, in solemnibus sacramentorum administratione adhiberi consuetos aut contemni, aut sive peccato a ministris prohibito omitti, aut in novos alios per quem cunque ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit!*“ Cu respect la celelalte funcțiuni sacre vine apoi Conc. nostru provincial (Titl. VI. C. II) și zice că preoții câștigându-și cunoștințele de lipsă despre prescrișele tipicului cu scumpătate să le observeze, nice să cuteze a-le strămuta ori ale lăsa după plac. De aici limpede să vede, cât de grav greșesc preoții, cari ori din o considerațiune ori alta — dar mai cu samă totdeauna ca să placă poporului — adaug dela sine părți nouă la rugăciunile și riturile prescrișă în cărțile rituali așa, că nici nu mai înțăleg colegii ascultători, că ce rugăciune cetește respectivul; s'au doară în butul rugăciunilor și ceremoniilor esistente aprobate de biserică folosesc cu totul altele nouă. Unii ca aceștia uită zisa apostolului că cine caută să placă numai oamenilor, nu e ca serv alui Isus Christos. (Gal. I. 10.) — Rugăciunile și ceremoniile din cărțile noastre rituali sunt de-o compozițiune sublimă și afară de aceea sunt destul de număroasă. Nu înțăleg, pentruce cineva să-și aroge mai mare pricepere, precum au avut bărbați cei pii și sfinți, cari au compus aceste rugăciuni; sau să simuleze așa mare zel, că pentru el aceste rugăciuni și ceremonii nu sunt de ajuns, ci mai trebuie adaus câte o parte la cele existente, sau chiar altele întregi și cu totul nouă precum ar fi d. e. binecuvântarea apei la sântirea casei nu prin ceremonia obicinuită și prescrișă „cu mâna, afunzând degetele întrânsa“ (Euch. pag. 129) ci prin „sufare de 3 ori crucis peste ea“; binecuvântarea uleiului la maslu iarăși cu sufarea și nu cu mâna; sunt im-prumutate din ritual botezului și al mirului și nu prescrișă pentru acestea; cetirea cărții farmecelor cu deslegarea lor, o compoziție aceasta de un cuprins murdar și blăstămător de numele lui Dumnezeu; deslega-

aer norocului, deslegarea sagetătorului, et tutti quanti, cari adevărat, că poporul în superstițiunea să le plătește gras, dar susțin și propagă în el credință deșeartă, superstițiă, idololatrie, etc., iar statului preoțesc îi deroagă. Datorința noastră de păstori sufletești este, că dacă vreun poporan să presentă trimes de cătători sau pascălitori sau de babe supertițioasă cu atari cereri la noi, să-l luminăm asupra erorii, în care să află, să-i esplicăm și să-l convingem despre adevăr. Aceasta însă numai atunci ne fi posibil, dacă toți vom lucra în direcțiunea aceasta, căci la dincontră, dacă numai unul, singur nu, poporul în nepriceperea sa pe acela îl ține mai învățat, dedat de Dumnezeu cu dar mai abundanț, și prin urmare „popă mai bun“ în detrimentul moral al celorlalți și aleargă la el din depărtări enorme, ca la nu știu ce putere extraordinară. A suferi, ba în tăcere cu fapta a aproba în popor și azi atari rătăcirii, ar fi un păcat foarte mare.

(Va urma.)

Bibliografie.

A román görög-kath. autonomiája.

Irta L. Gyárfás Elemér (külön lenyomat a „Katholikus szemle“ XIX. évfolyamából). Budapest. Stefanum nyomda R. T. 1905. Ára 1 korona.

Autorul acestei broșuri de 45 pag. nu e necunoscut publicului românesc. Prin articole publicate prin diferite ziare, în cari se ocupă de noi cu o imparțialitate și obiectivitate neîndatinată la confrății maghiari — escepționând pe bătrânul kossuthist Mocsáry — și-a câștigat simpatia cetitorilor români.

În broșura de față tinărul scriitor, cercă pe temeiul trecutului istoric al bisericii noastre, un mod de rezolvare a problemei autonomiei bisericii unite.

Pentru bunăvoința ce poartă neamului nostru și și pentru chipul fericit cum prezintă istoria bisericii, după descoperirile și refacerile critice istorice îi suntem recunoscători. Nu putem însă trece cu vederea greșelile, în cari a căzut și cari de astă dată ne dau dovadă totuși de neputința D-lui Gyárfás, pe lângă toate bunele D-sale intențiuni, de a se scutura cu totul de influința stricăcioasă a preocupățiilor șoviniste, cari otrăvesc până și atmosfera științifică a fraților maghiari, când e vorba de naționalitățile din Ungaria.

Numai așa ne putem esplica, că felul deslegării, ce D-sa crede a se da acestei importante probleme, nu se deosebește aproape întru nimic de al înaintașilor săi.

Principala eroare zace, în interpretarea, ce o dă bullei papale „Ecclesiam Christi“ din 26 Novembre 1853, emanată dela Pontificale Piu IX, în care episcopia de Alba-Iulia și Făgăraș e înălțată la rangul de Archiepiscopie și mitropolie supunându-i-se diecesa de Oradea-mare și cele două diecese din nou înființate, a Gherlei și Lugosului. Tot odată să scoate biserica noastră de sub iurisdicțiunea mitropolitană și primațială a arhiepiscopului din Strigon. . . „motu proprio, certa scientia ac matura deliberatione, nostra deque apostolicae potestatis plenitudine, diocesim, Fogarasiensem in Transilvania, quae iam inde a sua institutione metropolitico iuri archiepiscopi Strigoniensis ad haec usque tempora obnoxia fuit, ab eodem iure et su-

biectione, eiusdem metropolitani antistitiis accedente consensu praemisso, auctoritate apostolica eximimus et dissolvimus ita, ut ipsius diocesis antistites, ecclesiae, oppida etc. etc., utriusque sexus personae, cuiusque gradus et ordinis a pristina cui antea suberant, metropolitae strigoniensis iurisdictione et quavis alia potestate et praerogativa iurisdictionali, in perpetuum pariter exemptae sint et liberatae. (pag. 31.)

Di Gyárfás din cuvintele clare ale bullei papale vrea să scoată măcar o umbră de putere primațială, pe sama arhiepiscopului din Strigon zice, dsa, că primatele Szcitovsky, în abdicarea drepturilor sale de iurisdictione, de care se face pomenire, a înțeles numai puterea și dreptul, ce i-se cuvin ca unui mitropolit, față de o diecesă sufragana și supusă, și care acum a fost înălțată la demnitatea de mitropolie și arhiepiscopie, dar că puterea primațială, ce trebuie să o aibă ca primat al Ungariei peste toate bisericile catolice din Ungaria, nu se poate și nu e ertat a se înțelege.

Falsitatea interpretării e evidentă.

Pentru-că bulla răspicat glăsuește, că nu numai „a pristina cui antea suberant, metropolitae strigoniensis iurisdictione,” ci mai adaugă, „et quavis alia potestate et praerogativa iurisdictionali, in perpetuum pariter exemptae sint et liberatae.”

Așa dară mitropolia de Alba-Iulia și Făgăraș va fi scoasă nu numai de sub puterea de iurisdictione a Arhiepiscopului de Strigon, ei și de sub ori care altă putere în prerogativă iurisdictională.

Și pe basa aceasta ce se clatină, dl Gyárfás clădește mai departe. Consideră de demn, binevoitor și liberal deliberatul lipsit de ori ce bun simț și respect față de dreptate al ședinței congresului regnicolar autonom din 30 Martie 1871, luat la declarațiunea vrednică a celor trei deputați Oradani făcută în ședința din 3 Novembre 1870, în care protestează energic în contra ori cărei încercări de contopire a bisericii noastre în organismul autonom contemplat de congresul regnicolar.

Desaprobă mai departe ținuta vrednică a arhierilor noștri și abținerea dela congres, unde noi n'avem ce căuta, și ajunge la conclusia falsă, că validitatea intereselor naționale, pe terenul bisericesc din punct de vedere mai înalt politic, național și bisericesc, numai păgubitor poate să fie, fără să ție samă, că biserica noastră numai ca biserică națională are rost să subsiste, după cum a prevăzut și manifestul de Unire din 7 Octobrie 1698, în care românii reservează bisericii lor caracterul românesc (v. Dr. Aug. Bunea: Autonomia bisericească, p. 358.)

Așa dară tocmai din punct de vedere mai înalt politic, național și bisericesc, biserica latină trebuie să țină samă de pretenziunile drepte ale bisericii noastre, pretenziuni întemeiate pe canoanele sinoadelor ecumenice, pe manifestul de unire din 7 Octobrie 1698, pe bulla papală „Ecclesiam Christi” din 26 Novembre 1853, pe articol de lege XXXIX. și XLIII. din 1868, pe hotărârile celor două sinoade provinciale din 1872 și 1882, întărite de Scaunul apostolic, etc. (Vezi Dr. A. Bunea op. cit. pag. 447 și urm.)

Să înșală mai departe dl Gyárfás, când crede, că teologul iesuit pus în coastele epi-

scopilor uniți s'ar fi bucurat de mare dragoste din partea românilor (p. 22.)

*

Cu toate defectele aceste, bunele intențiuni ale dlui Gyárfás nu se pot trage la îndoială. D-sa nimerește acconte călduroase, când scrie despre înșămătatea și efectul bun al școalelor din Blaj, și credem că cu timpul, cu sosirea bărbăției, își va câștiga și cutezanța necesară, spre a se putea emancipa pe deplin de sub influința mediului șovinist, care înecă și omoară ori ce simț de adevăr și echitate.

Aurel Esca.

A apărut.

Nicolae Mazere: **Chestiunea numirilor geografice.** Conferință ținută la congresul didactic al profesorilor de geografie. Botoșani 1905. Autorul acestei interesante conferințe arată cum înainte vreme în școlile din România toate numirile geografice: orașe, țări, râuri, ș. a. se ceteau numai în românește, ceea ce se înțelege, a dat prilej la o mulțime de confuzii, și propune unele soluții, ce crede potrivite pentru delăturarea acestor neajunsuri. Insistă mult și asupra operei de transformare a numirilor geografice dela noi prin legea de magiarizare a localităților și arată cu degetul asupra autorilor și gazetarilor, cari în scrierile lor se fac promovatorii inconștienți a acestei manopere detestabile. Recomandăm cu insistența profesorilor de geografie conferința dlui Mazere.

Însămnări și date despre înființarea parohiei gr. cat. române din Sighetul Maramurășului culesse scrise și edate prin Tit Bud, parohul Sighetului, vicarul Maramurășului, Gherla 1905. Harnicul vicarul a nărilor Maramurășene a adunat în broșura aceasta prețioase date din trecutul parohiei Sighetului, pentru a cărei înființare a luptat atât de mult neuitatul Episcop Mihail Pavel. Autorul înșiră în ordine cronologică toate actele mai însămnate din viața acestei parohii până în timpul de față, tot felul de colecte și contribuiri pentru edificarea bisericii, școalei și casei parohiale, cari formează un titlu de glorie pentru românii noștri din acele părți și în special pentru vicarul Tit Bud.

Odele lui Quintus Horatius Flaccus, traduse de Gavril Pop canonic, fasc. II. cuprinde odele XV—XXXV. De utilitatea acestei publicațiuni nu mai e lipsă să spunem nimic, tinerimea studioasă și toți cari se ocupă cu vechia clasicitate, pot să ieie un mare folos mai ales din minuțioasele notițe adause după fiecare odă.

„Revista noastră” sub direcțiunea dnei Constanța Hodoș. Anul I. Nr. 2. cu următorul cuprins: Sofia Nădejde. Sufletul femeii. — Elena Poenaru. E păcat, versuri. — Constanța Hodoș Măntuirea, dramă într'un act. — X. Cungețari. — Maria Cunțan. Pe un album, versuri. — Neli Cornea, Dora d'Istria. — Luiza Neamtu. Voluntariatul fetelor. — Nina P. Scherzando. Voia din urmă. — Victoria P. Stătescu, Arta de a cânta. — R. N., Un plagiat. — Sinzeana. Convorbiri teatrale. — Red., Răspunsuri. — Libertatea Vaian. Învățământul în Macedonia. — Cronică literară: Poezii de A. Vlahuță, I. G.

„Sămănătorul” Revistă Literară. Anul IV. Nr. 15. N. Iorga. — O crasă în viața universitară; Studenți vechi și studenți noi. G. Vâlsan. — Dimineata (poesie.) I. Slavici. — Bagdad (fragment.) I. M. Marinescu. — Tepeș, Morarul (poesii.) I. Boteni. — La

stăpân (schiță.) G. Săpunar. — La muncă (poesie.) Cronică. N. Iorga. — „În grădină” de D. Anghel. — „Noua Revistă Universitară”. — D. Petre Vasilescu și catedra de „filosofie socială”. Ioan Scurtu. — Broderiile d-soarei Victoria Nădejde. — Un răspuns. Numărul 20 bani.

Au eșit de sub tipar și se află de vânzare la autorul Dr. Ambrosiu Chețian, profesor, sau la tipografia seminarială din Blaj următoarele cărți:

Bureții comuni, studiu practic. Blaj 1905. prețul 1 coroană.

Istoria naturală și Muzeul școalelor din Blaj, schiță istorică. Blaj 1902, prețul 40 fiere.

Geografie I. Ungaria, Blaj 1902, prețul 1 coroană.

A apărut: a V. ediție

ACATISTERIUL sau carte ce cuprinde în sine rugă-

Cadru de Paști

ciuni pentru pietatea fiecărui creștin. Revăzut și completat. — În rugăciuni această carte e un adevărat mângăritar sufletesc, o carte foarte potrivită pentru fiecare. — Costă leg. 1 cor. + 10 fl. porto.

Editor și redactor răspunzător:
Aurel C. Domșa.

AVIS!

Din pădurea bisericii gr-cat. din Micuș se vor vinde pe calea licitațiunei 100 bucăți stejari (păhii) în 8 Maiu 1905 la fața locului.

Prețul de strigare statorit prin Oficiul silvanal din Turda, e 1600 cor. adecă una mie șeasă sute cor.

Condițiunile să pot vede la Oficiul parohial gr-cat. din Micuș.

Micuș la 19 April 1905.

Călugăr Ilie,
curator prim.

(13) 2—3

Revista. 1 b. 1905.

Cea mai bună apă minerală.

Aduc la cunoștință onoratului public, că singur eu pot servi cu apă de:

(12) 2-5

RÉPÁTI

cea mai escelentă și sănătoasă apă minerală.

Blaj,

Salamon Sinberger.

Cea mai minunată și sănătoasă apă minerală.

(5) 3-52

Iulius Erös.

Sibiu (Nagyszeben) str. Ciszădiei 3.

Tot felul de oroloage, juvaere din aur și argint, — tăcămuri din argint, recuise de aur și argint pentru biserici.

Cel mai mare deposit din Ardeal

Mare deposit de sticle măritoare, ocheane și binocle

Comandele se eșecută numai pe lângă rambursă.

• Reparările se eșecută prompt și eștiin. •

Cumpăr eventual schimb cu cel mai mare preț curent obiecte vechi de aur și argint și petri scumpe.

La cerere trimit franco și gratis Prețcurent ilustrat.

Nr. 3016. F. Orologiu cilindru remontoir din argint, cu acoperișuri duple de o construcție puternică și trăinică, costă 7-50 coroane.

Să primește un învățăcel care să fie absolvent de cel puțin 2 clase gimnaziale în prăvălia lui V. POPP din Blaj.

Senegin contra tusei, răgușelii, durerii de piept, ofitei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungorei și tusei seci. Vindecă sigur și repede. Prețul 1 cor. 20 fil. și 2 cor.

Capsic unsore. Contra durerii de oșe, podagrei, reumatismului, răcelor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite bóle le vindecă. Prețul 1 cor. 20 fil. și 2 cor.

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomach, greața și vomarea, șgărciurile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curăț rea sângelui. Prețul 1.20 și 2 cor.

Kaljodsarsaparil. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la sifilis, morburile tineretelor 1 sticlă 2 cor.

Laxbonbons. Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, pecum palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai de cât se comandez Laxbonbons zacharele purgative, plăcute și dulci la luat. Pețul 1 cor.

Chemicala, drogua, loğături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rum și altele. Teuri russice, Parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față și mâni. Articoli cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți pe cum și prav. Orî ce fel de articlu din bransă. Tóte fórtie leține. Faceți întrebare și Vê veți convinge.

Cornel Demeter,

apotecar în Szászváros, în fața școalei Nr. 41.

47 (9-10)

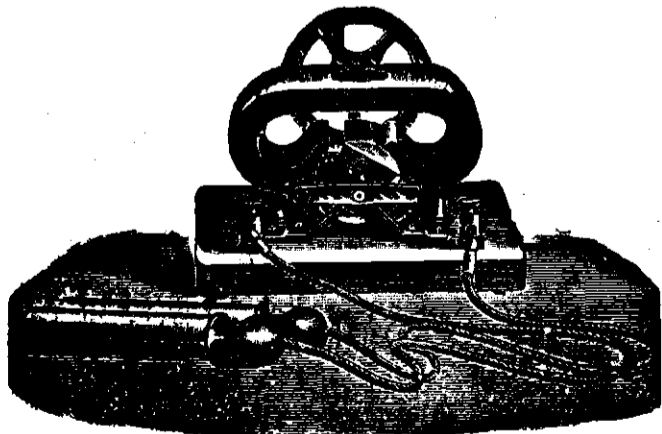
EȘTI SLAB?

Voiești să fii tare? — Voiești ca între ori-ce împrejurări ale vieții să te bucuri de sănătate?

Voiești să ai curajul și energia ca să te poți opune liniștit grijilor și năcazurilor? — Noi ne am dedicat lucrările noastre într-o mări și întări sănătatea omenimei. — Încercările noastre sunt încoronate de succese și metodele noastre sunt recunoscute ca cele mai bune din partea oamenilor de știință. Am arătat că Electricitatea este baza vieții fizice și că aceia cari suferă de *stomac, reumatism, morb de nervi, dureri de spate, de cap, de piept* au lipsă de mai multă electricitate.

„Electrophor“

— Aparat de electricitate, renoiește puterea perđută și îl poate folosi unul fie-care. —

Nu se poate în deajuns sfătui oamenilor slabi să folosască acest aparat electric. Electroforul întărește nervii, inoiește sângele, întărește simțirea, aduce sângele și sistemul nervos la o normală funcțiune.

Dr. Bourg, membru la facultatea de medicină din Paris referază: Nu numai podagra, (șuiul), reuma, hysteria, asthma, au fost în nenumărate casuri vindecate prin electricitate, unde medicamentele s'au dovedit de nefolositoare, ci și la ori-ce fel de morb de nervi, durere de cap, colică, dureri de urechi, insomnie, hipocondrie și cu deosebire la hemoroide efectul bun se arată după vre-o câteva zile, ba uneori după vre-o câteva ceasuri. — Cu un minunat succes se folosește contra durerilor femeiești. Electroforul produce ani de a rândul un curent electromagnetic

fără a avé baterii și țără mașini ajutătoare. — Se garantează pentru trăinicia lui 5 ani.

Prețul unui aparat mic complet:

20 coroane.

(Pentru cei foarte simțitori).

Prețul unui aparat mare complet:

30 coroane.

(Pentru însănătoșarea morburilor vechi).

Se spedează la trimiterea banilor înainte sau prin rambursă.

Manhattan întreprindere de Electrofor. Budapesta VIII. Aggteleki u. 15ju.

Azi așa zicând fiecare om știe că la nenumărate morhuri ca bună oară: influința, reuma, durerea de cap și de dinți, slăbiciune etc., apoi la constipație, bujezala pe cum și la tușă se folosește

Feller' Elsa-Fluid

cu un efect miraculos. Să ne ferim însă de imitațiuni. Cel adevărat e numai cel provăzut cu numele „Feller“. 12 sticle mici sau 6 sticle duble le trimite franco pentru 5 coroane farmacistul Jenő V. Feller, Stubica Centrale 82. (cott. Zágráb).

Prăvălie românească!

P. T.

Prin aceasta am onoare a avisa publicul românesc de aici și jur, că am deschis în loc, — strada Tipografiei — sub firma:

V. POPP.

o prăvălie de mărfuri coloniale și de băcănie. Legăturile ce le am cu firme de frunte din patrie și străinătate, mă pun în plăcută poziție de a-mi procura articoli de prima calitate.

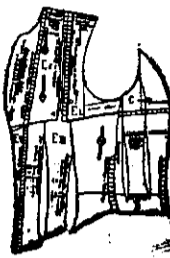
În urma praxeii, — de peste 24 ani — în această branșă, cunosc pe deplin necesitățile clientelei, și astfel mi-am și asortat prăvălia cu tot felul de mărfuri, ca să pot satisface întru toate, atât în privința calității, a prețurilor, cât și prin un serviciu prompt și culant.

Recomandându-mă binevoitorului sprijin al publicului românesc din loc și jur, semnez.

Cu deosebită stimă:

V. POPP.

(11) 5-5

marca fabricii

De mare însemnătate pentru Dame!

Fie care P. S. Dómnă își poate însa-și pregăti cu ușurință de neînchipuit

talie sa după orî ce modă

cu ajutorul aparatului de croit talie pentru dame

inventat de **Anton Guschelbauer**. A fost censurat de academie. și poșede nenumărate scrisori de recunoștință.

Își are patenta și e scutit prin lege în toate statele culte.

Prețul unui aparat e 3 oor. franco rambursat.

Se caută agenți

Prospecte să trimit la cerere gratis

Cu totă stima:

Antal Guschelbauer.

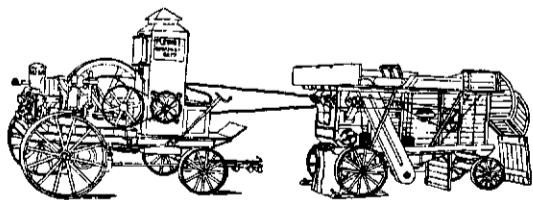
Sopron.

17 (33 - 52)

B. DÉNES

BUDAPESTA,
VI. Váci-körút Nr. 61.

Urmașul lui BRAUNER și KLASEK E. Plewa inginer, reprezentantul și deșitarul ces. și imp. a fabricii de mașini și motoare în Ungaria.

MOTOARE

cu bensin, gaz și vapor pregătite după model 1905.

2-100 HP.

Locomobile cu benzină a 2-20 HP.

Motoare trainice cu gaz, de toate mărimile, cu cari se spesează pe oară 2-3 fileri. Prețuri ieftine și condiții de solviri foarte ușoare.

Preț-curent gratis.

Să caută în provincie agenți cinstiți.

(10) 4-12

La expozițiunea milenară din Budapesta de la 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoră de clopote și fabrică de scaune de fer pentru clopote a lui

Antoniou Novotny

în Timișoara-Fabrică

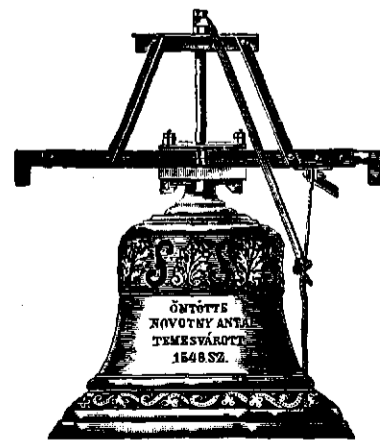
(22) 29-52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nouă a clopotelor stricate, mai de parte spre facerea de clopote întregi armonioșe, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provădute cu ajustări de fer bătut, construite spre a le întorce cu ușurință în orî ce parte, în dată ce clopotele sînt bătute de o latură prin aceea ce sînt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sînt provădute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea aș un ton mai intensiv, mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, de cât cele de sistem vechi, așa, că un clopot patentat de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechi. Mai de parte se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătător — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de tóce de metal.

Preț-curanturî ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.